МІНІСТЕРСТВО ЮСТИЦІЇ УКРАЇНИ
ПЕНІТЕНЦІАРНА АКАДЕМІЯ УКРАЇНИ

КАФЕДРА ПСИХОЛОГІЇ
НАВЧАЛЬНО-НАУКОВОГО ІНСТИТУТУ ПРАВА,
ПРАВООХОРОННОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ТА ПСИХОЛОГІЇ

# СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСИПЛІНИ

**Акмеологія**

для підготовки здобувачів на другому (магістерському) рівні вищої освіти
за спеціальністю С4 Психологія

РОЗРОБНИК
кандидат педагогічних наук, доцент
_____ **Юлія ШАРАПОВА**

Розглянуто та затверджено на
засіданні кафедри
01 вересня 2026 року,
протокол № 8

Узгоджено з гарантом освітньої програми _____ **Тетяна ДАНИЛЬЧЕНКО**

Обсяг: 3 кредити ECTS

**Чернігів – 2026**

# АНОТАЦІЯ КУРСУ

У сучасних умовах розвитку суспільства, трансформації професійного середовища та зростання вимог до особистісних і професійних якостей фахівців особливого значення набувають питання професійного становлення, саморозвитку, самореалізації та досягнення високого рівня професійної майстерності. У зв'язку з цим важливим складником підготовки здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти за спеціальністю С4 Психологія є опанування акмеологічних знань, умінь і навичок, спрямованих на розуміння закономірностей особистісно-професійного розвитку людини.

Акмеологія як міждисциплінарна галузь наукового знання досліджує закономірності, умови, чинники та механізми досягнення людиною найвищих рівнів особистісного і професійного розвитку. Особливого значення акмеологічний підхід набуває у професійній діяльності психолога, оскільки передбачає не лише усвідомлення власного професійного потенціалу, а й здатність сприяти особистісному зростанню, самовдосконаленню та професійній самореалізації інших людей.

Навчальна дисципліна «Акмеологія» є важливою складовою професійної підготовки майбутніх психологів, оскільки забезпечує формування цілісного уявлення про закономірності професіоналізації особистості, психологічні особливості досягнення професійної майстерності, чинники професійного успіху та умови ефективної самореалізації фахівця. Її вивчення сприяє розвитку рефлексивного мислення, здатності до самоаналізу, професійного самовизначення, планування індивідуальної траєкторії професійного розвитку та усвідомлення власних ресурсів і можливостей.

Особливе місце у змісті навчальної дисципліни посідають питання становлення акмеології як науки, її теоретико-методологічних засад, акмеологічних методів, моделей і технологій, а також прикладних аспектів професійного розвитку особистості. Значна увага приділяється вивченню акмеологічної концепції розвитку професіонала, стадій професійного становлення, психолого-акмеологічної компетентності фахівця, акмеологічного супроводу професійного розвитку та психологічних особливостей професійної діяльності на різних етапах професіоналізації.

Навчальна дисципліна «Акмеологія» ознайомлює здобувачів вищої освіти з основними категоріями, концепціями, методами й технологіями акмеологічного дослідження, формує практичні вміння аналізувати особистісні та професійні ресурси людини, визначати чинники, що сприяють або перешкоджають досягненню професійної майстерності, а також застосовувати акмеологічний підхід для розв'язання завдань психологічної практики. Практична спрямованість дисципліни передбачає розвиток умінь здійснювати аналіз професійного становлення особистості, визначати перспективи професійного зростання та використовувати акмеологічні технології для підвищення ефективності професійної діяльності.

Навчальна дисципліна «Акмеологія» є вибірковою освітньою компонентою, розробленою відповідно до освітньо-професійної програми підготовки здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти за спеціальністю С4 Психологія.

**Метою** вивчення навчальної дисципліни «Акмеологія» є формування у здобувачів вищої освіти цілісної системи знань про закономірності, механізми, умови та чинники особистісно-професійного розвитку людини, засвоєння теоретико-методологічних основ акмеології, розвиток здатності аналізувати процеси професійного становлення, визначати шляхи досягнення професійної майстерності та застосовувати акмеологічні знання, методи й технології у майбутній професійній діяльності психолога.

**Завданнями** вивчення навчальної дисципліни «Акмеологія» є засвоєння здобувачами вищої освіти теоретичних знань щодо предмета, завдань і методологічних основ акмеології; ознайомлення з основними етапами її становлення та розвитку; вивчення акмеологічних методів, моделей і технологій; формування уявлень про закономірності та стадії професіоналізації особистості; розвиток умінь аналізувати психологічну структуру професійної діяльності, визначати чинники досягнення професійної майстерності, досліджувати психолого-акмеологічну компетентність фахівця; набуття практичних навичок

використання акмеологічного підходу для професійного самовизначення, саморозвитку, самореалізації та психологічного супроводу особистісно-професійного становлення людини.

**Дисципліна спрямована на формування таких програмних компетентностей:**

***Загальні компетентності (ЗК):***

**ЗК1.** Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.
**ЗК3.** Здатність генерувати нові ідеї (креативність).
**ЗК4.** Уміння виявляти, ставити та вирішувати проблеми.
**ЗК6.** Здатність діяти на основі етичних міркувань (мотивів).
**ЗК7.** Здатність діяти соціально відповідально та свідомо.
**ЗК9.** Здатність мотивувати людей та рухатися до спільної мети.

***Спеціальні (фахові, предметні) компетентності (СК):***

**СК1.** Здатність здійснювати теоретичний, методологічний та емпіричний аналіз актуальних проблем психологічної науки та / або практики.
**СК3.** Здатність обирати і застосувати валідні та надійні методи наукового дослідження та/або доказові методики і техніки практичної діяльності.
**СК4.** Здатність здійснювати практичну діяльність (тренінгову, психотерапевтичну, консультаційну, психодіагностичну та іншу залежно від спеціалізації) з використанням науково верифікованих методів та технік.
**СК7.** Здатність приймати фахові рішення у складних і непередбачуваних умовах, адаптуватися до нових ситуацій професійної діяльності.
**СК8.** Здатність оцінювати межі власної фахової компетентності та підвищувати професійну кваліфікацію.
**СК9.** Здатність дотримуватися у фаховій діяльності норм професійної етики та керуватися загальнолюдськими цінностями.

Нормативний зміст підготовки здобувачів вищої освіти сформульований у термінах ***результатів навчання***:

**ПР1.** Здійснювати пошук, опрацювання та аналіз професійно важливих знань із різних джерел із використанням сучасних інформаційно-комунікаційних технологій.
**ПР3.** Узагальнювати емпіричні дані та формулювати теоретичні висновки.
**ПР4.** Робити психологічний прогноз щодо розвитку особистості, груп, організацій.
**ПР7.** Доступно і аргументовано представляти результати досліджень у писемній та усній формах, брати участь у фахових дискусіях.
**ПР8.** Оцінювати ступінь складності завдань діяльності та приймати рішення про звернення за допомогою або підвищення кваліфікації.
**ПР9.** Вирішувати етичні дилеми з опорою на норми закону, етичні принципи та загальнолюдські цінності.
**ПР12.** Здійснювати аналітичний пошук відповідної до сформульованої проблеми наукової інформації та оцінювати її за критеріями адекватності.
**ПР13.** Здійснювати адаптацію та модифікацію існуючих наукових підходів і методів до конкретних ситуацій професійної діяльності.

## СТРУКТУРА (ЗМІСТ) НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Тематичний план навчальної дисципліни поданий у Таблицях 1 та 2, де вказано назви розділів та тем із відповідним розподілом годин для вивчення навчального матеріалу.

Таблиця 1 – Тематичний план (денна форма навчання)

| № теми | Назви розділів і тем | Кількість годин | | | | |
|---|---|---|---|---|---|---|
| | | Усього | Л | СЗ | ПЗ | СР |
| **Розділ 1. Теоретико-методологічні основи акмеології** | | | | | | |
| **1** | Предмет акмеології, її місце в системі наук | 10 | 2 | - | 2 | 6 |
| **2** | Етапи становлення акмеології як науки | 10 | 2 | - | 2 | 6 |
| **3** | Методологічні основи акмеології. Акмеологічні методи і моделі. | 10 | 2 | - | 2 | 6 |

| | | | | | | |
|---|---|---|---|---|---|---|
| | Акмеологічні технології | | | | | |
| | **Всього за розділом 1** | **30** | **6** | - | **6** | **18** |
| **Розділ 2. Прикладна акмеологія** | | | | | | |
| **4** | Наукові напрямки прикладної акмеології | 10 | 2 | - | 2 | 6 |
| **5** | Акмеологічна концепція розвитку професіонала. Стадії професійного розвитку. Акмеограма фахівця. | 10 | 2 | - | 2 | 6 |
| **6** | Психолого-акмеологічна компетентність фахівця. Акмеологічний супровід становлення професіонала | 10 | 2 | - | 2 | 6 |
| | **Всього за розділом 2** | **30** | **6** | - | **6** | **18** |
| **Розділ 3. Психологія професійної діяльності фахівця** | | | | | | |
| **7** | Психологічна структура професійної діяльності | 16 | 2 | - | 2 | 11 |
| **8** | Професіоналізація та її стадії. Психологічні особливості розвитку фахівця на різних етапах професійного становлення | 10 | 2 | - | 2 | 11 |
| | **Всього за розділом 3** | **30** | **4** | - | **4** | **22** |
| | **Всього за навчальним планом** | **90** | **16** | - | **16** | **58** |

**Таблиця 2 – Тематичний план (заочна форма навчання)**

| № теми | Назви розділів і тем | Кількість годин | | | | |
|---|---|---|---|---|---|---|
| | | Усього | Л | СЗ | ПЗ | СР |
| **Розділ 1. Теоретико-методологічні основи акмеології** | | | | | | |
| **1** | Предмет акмеології, її місце в системі наук | 10 | - | - | - | 10 |
| **2** | Етапи становлення акмеології як науки | 12 | 2 | - | - | 10 |
| **3** | Методологічні основи акмеології. Акмеологічні методи і моделі. Акмеологічні технології | 12 | - | 2 | - | 10 |
| | **Всього за розділом 1** | **34** | **2** | 2 | - | **30** |
| **Розділ 2. Прикладна акмеологія** | | | | | | |
| **4** | Наукові напрямки прикладної акмеології | 10 | - | - | - | 10 |
| **5** | Акмеологічна концепція розвитку професіонала. Стадії професійного розвитку. Акмеограма фахівця. | 12 | 2 | - | - | 10 |
| **6** | Психолого-акмеологічна компетентність фахівця. Акмеологічний супровід становлення професіонала | 12 | - | - | 2 | 10 |
| | **Всього за розділом 2** | **34** | **2** | - | 2 | **30** |
| **Розділ 3. Психологія професійної діяльності фахівця** | | | | | | |
| **7** | Психологічна структура професійної діяльності | 10 | - | - | - | 10 |
| **8** | Професіоналізація та її стадії. Психологічні особливості розвитку фахівця на різних етапах професійного становлення | 12 | - | 2 | - | 10 |
| | **Всього за розділом 3** | **22** | - | **2** | - | **20** |
| | **Всього за навчальним планом** | **90** | **4** | **4** | **2** | **80** |

## ЗАВДАННЯ ДО СЕМІНАРІВ ТА ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ
## СЕМІНАРСЬКІ ЗАНЯТТЯ
### Семінарське заняття № 1
### Тема 2. Етапи становлення акмеології як науки (2 год.)

**Навчальні питання:**

1. Історичні та науково-теоретичні передумови виникнення акмеології як самостійної галузі наукового знання.
2. Основні етапи становлення та розвитку акмеології як науки: латентний, номінальний, інкубаційний та інституціональний.
3. Формування предмета, об'єкта та основних завдань акмеології на різних етапах її розвитку.
4. Наукові орієнтації акмеології та особливості становлення її методологічних засад.
5. Місце акмеології в системі наук про людину. Взаємозв'язок акмеології з психологією, педагогікою, філософією та соціологією.
6. Значення акмеологічних знань для дослідження закономірностей особистісного становлення, професійного розвитку та досягнення професійної майстерності.

### Семінарське заняття № 2
### Тема 5. Акмеологічна концепція розвитку професіонала. Стадії професійного розвитку. Акмеограма фахівця (2 год.)

**Навчальні питання:**

1. Сутність та основні положення акмеологічної концепції розвитку професіонала.
2. Професіоналізм особистості та професіоналізм діяльності як складові професійного розвитку фахівця.
3. Основні стадії професійного становлення та розвитку особистості, їх психологічна характеристика.
4. Психологічні й акмеологічні чинники досягнення професійної майстерності та професійного акме.
5. Поняття акмеограми фахівця, її структура, основні компоненти та функціональне призначення.
6. Співвідношення професіограми й акмеограми в дослідженні професійного розвитку особистості.
7. Значення акмеологічного підходу для професійного самовдосконалення, самореалізації та побудови індивідуальної траєкторії професійного розвитку психолога.

## ПРАКТИЧНІ ЗАНЯТТЯ
### Практичне заняття № 1.
### Тема 1. Предмет акмеології та її місце в системі наук (2 год.)

**План:**

1. Передумови виникнення акмеології.
2. Етапи становлення акмеології як науки.
3. Поняття акмеології як науки про розвиток зрілих людей.
4. Акме як період активного розвитку та оволодіння повним комплексом соціальних і професійних функцій дорослої людини.

**Завдання:**

1. Складіть хронологічну схему становлення акмеології як науки, визначивши основні передумови її виникнення, ключові етапи розвитку та внесок провідних науковців у формування акмеологічного знання.
2. Розробіть структурно-логічну схему «Місце акмеології в системі наук», відобразивши її взаємозв'язки із психологією, педагогікою, філософією, соціологією та іншими галузями людинознавства. Поясніть міждисциплінарний характер акмеології.
3. Проведіть порівняльний аналіз понять «розвиток», «зрілість», «акме» та «професійна майстерність». Результати оформіть у вигляді таблиці, визначивши спільні та відмінні характеристики цих понять.
4. Проаналізуйте поняття «акме» як етапу особистісного та професійного розвитку людини. Визначте основні чинники, що сприяють досягненню найвищого рівня професійної

майстерності, а також можливі перешкоди на шляху до професійної самореалізації.
5. Складіть структурну модель рефлексивно-акмеологічного підходу до розвитку професійної майстерності психолога, відобразивши основні складові: самоаналіз, професійну рефлексію, усвідомлення особистісних ресурсів, визначення цілей професійного розвитку, самовдосконалення та оцінювання досягнутих результатів.

**Практичне заняття № 2.**

**Тема 2. Етапи становлення акмеології як науки (2 год.)**

**План:**

1. Загальнонаукові методи, що застосовуються в акмеологічних дослідженнях.
2. Відмінні риси методів акмеологічних досліджень.
3. Характеристика методів інших наук, що застосовуються в акмеологічних дослідженнях.
4. Метод порівняльного аналізу високопродуктивної та малопродуктивної діяльності.
5. Акмеологічний, акмеографічний, акмеоцентричний підходи.

**Завдання:**

1. Складіть порівняльну таблицю загальнонаукових методів, що застосовуються в акмеологічних дослідженнях, визначивши їх сутність, особливості використання та значення для вивчення особистісного і професійного розвитку людини.
2. Проаналізуйте специфічні особливості методів акмеологічних досліджень. Визначте їхні відмінності від традиційних методів психологічного дослідження та обґрунтуйте значення для вивчення процесів досягнення професійної майстерності.
3. Розробіть структурно-логічну схему «Міждисциплінарні методи акмеологічних досліджень», відобразивши методи психології, педагогіки, соціології та інших наук, що використовуються в акмеології. Наведіть приклади їх практичного застосування.
4. Проведіть порівняльний аналіз високопродуктивної та малопродуктивної професійної діяльності на прикладі роботи психолога. Визначте основні критерії результативності, особистісні та професійні якості фахівця, а також чинники, що впливають на ефективність його діяльності. Результати оформіть у вигляді порівняльної таблиці.
5. Складіть порівняльну характеристику акмеологічного, акмеографічного та акмеоцентричного підходів, визначивши їхню сутність, основні завдання, особливості та можливості застосування у процесі дослідження особистісно-професійного розвитку фахівця.

**Практичне заняття № 3.**

**Тема 3. Методологічні основи акмеології. Акмеологічні методи і моделі. Акмеологічні технології (2 год.)**

**План:**

1. Тенденції до диференціації в акмеології та інтеграція акмеологічного знання.
2. Прикладна акмеологія й її характеристики.
3. Основні напрямки прикладної акмеології й їхні загальні характеристики.
4. Педагогічна акмеологія.
5. Військова акмеологія. Акмеологія діяльності в особливих і екстремальних умовах.
6. Управлінська акмеологія.
7. Медична акмеологія.
8. Юридична акмеологія.

**Завдання:**

1. Проаналізуйте процеси диференціації та інтеграції акмеологічного знання. Визначте основні чинники формування окремих напрямів акмеології та поясніть значення міждисциплінарних зв'язків для розвитку акмеологічної науки.
2. Складіть структурно-логічну схему «Основні напрями прикладної акмеології», відобразивши їхні характерні особливості, предмет дослідження та сфери практичного застосування.
3. Розробіть порівняльну таблицю основних напрямів прикладної акмеології (педагогічної, військової, управлінської, медичної та юридичної), визначивши їхню мету, завдання, специфіку професійної діяльності та чинники досягнення професійної майстерності.

4. Проаналізуйте особливості застосування акмеологічного підходу в педагогічній та управлінській діяльності. Визначте професійно важливі якості фахівців цих сфер і запропонуйте шляхи розвитку їхньої професійної компетентності.
5. Розгляньте особливості професійного становлення та досягнення професійної майстерності в особливих і екстремальних умовах діяльності. На прикладі професійної ситуації визначте психологічні чинники, що впливають на ефективність діяльності фахівця, його стресостійкість, адаптивність та здатність ухвалювати рішення.
6. Проаналізуйте можливості застосування акмеологічних методів і технологій у медичній та юридичній сферах. Визначте чинники професійного розвитку фахівців, можливі професійні труднощі та способи їх подолання.
7. Розробіть модель професійного розвитку психолога на основі акмеологічного підходу, визначивши основні етапи професійного становлення, особистісні ресурси, професійно важливі якості, чинники досягнення професійної майстерності та можливі напрями самовдосконалення.

**Практичне заняття № 4.**

**Тема 4. Наукові напрямки прикладної акмеології (2 год.)**

**План:**

1. Сутність феномену «акме» у професійному розвитку.
2. Види професійного акме.
3. Критерії професійного акме в співвідношенні з показниками професіоналізму і професійної компетентності.
4. Умови досягнення професійного акме.
5. Професіограма й акмеограма, їх співвідношення.

**Завдання:**

1. Проаналізуйте сутність феномену «акме» у професійному розвитку особистості. Визначте його основні характеристики та обґрунтуйте значення досягнення професійного акме для особистісної самореалізації й професійного становлення фахівця.
2. Складіть порівняльну таблицю видів професійного акме, визначивши їхні характерні ознаки, особливості прояву та чинники, що впливають на їх досягнення. Наведіть приклади з професійної діяльності психолога.
3. Проведіть порівняльний аналіз понять «професійне акме», «професіоналізм» та «професійна компетентність». Визначте критерії та показники їх оцінювання, встановіть взаємозв'язки між ними. Результати оформіть у вигляді структурно-логічної схеми або порівняльної таблиці.
4. Визначте основні умови та чинники досягнення професійного акме. Розподіліть їх на внутрішні (мотивація, здібності, рефлексія, саморегуляція, прагнення до саморозвитку) та зовнішні (професійне середовище, наставництво, можливості підвищення кваліфікації, соціальна підтримка). Обґрунтуйте їхнє значення для професійного розвитку психолога.
5. Розробіть порівняльну характеристику професіограми та акмеограми, визначивши їхню мету, структуру, основні складові та особливості використання для дослідження професійного розвитку особистості.
6. Складіть фрагмент акмеограми майбутнього психолога, визначивши професійно важливі якості, необхідні компетентності, особистісні ресурси, можливі труднощі професійного становлення та індивідуальні напрями досягнення професійної майстерності.

**Практичне заняття № 5.**

**Тема 5. Акмеологічна концепція розвитку професіонала. Стадії професійного розвитку. Акмеограма фахівця (2 год.)**

**План:**

1. Поняття про психолого-акмеологічний супровід.
2. Складники й основні характеристики супроводу.
3. Технології психологічного супроводу професійного становлення особистості.
4. Критерії та показники ефективного психолого-акмеологічного супроводу становлення професіонала.

**Завдання:**

1. Проаналізуйте сутність поняття «психолого-акмеологічний супровід». Визначте його мету, основні завдання та значення для особистісного і професійного становлення фахівця. Розкрийте взаємозв'язок психологічного та акмеологічного аспектів супроводу.
2. Розробіть структурно-логічну схему «Основні складники психолого-акмеологічного супроводу професійного становлення особистості», відобразивши його цільовий, діагностичний, мотиваційний, розвивальний, консультативний та оцінювальний компоненти. Охарактеризуйте їхні функції та взаємозв'язки.
3. Складіть порівняльну таблицю технологій психологічного супроводу професійного становлення особистості, визначивши їхню мету, особливості застосування та очікувані результати. Розгляньте можливості використання психологічного консультування, професійної діагностики, тренінгових технологій, наставництва та рефлексивних практик.
4. Проаналізуйте практичну ситуацію професійного становлення молодого фахівця-психолога. Визначте основні труднощі його професійної адаптації, особистісні ресурси та потреби в психологічній підтримці. Запропонуйте комплекс заходів психолого-акмеологічного супроводу, спрямованих на подолання виявлених труднощів.
5. Визначте критерії та показники ефективності психолого-акмеологічного супроводу професійного становлення особистості. Розробіть таблицю, у якій відобразіть критерії оцінювання, відповідні показники та можливі методи їх визначення.
6. Розробіть модель психолого-акмеологічного супроводу професійного розвитку психолога, визначивши його мету, завдання, основні етапи, форми й методи роботи, очікувані результати та способи оцінювання ефективності.

## Практичне заняття № 6.

## Тема 6. Психолого-акмеологічна компетентність фахівця. Акмеологічний супровід становлення професіонала (2 год.)

**План:**

1. Психологічні особливості особистості й діяльності працівників професій типа «людина-людина» (педагогів, медичних працівників, психологів).
2. Психологічні особливості особистості й діяльності працівників сфери мистецтва та телебачення (музикантів, артистів балету, артистів цирку, акторів, ведучих телепрограм, дикторів).
3. Психологічні особливості особистості й діяльності працівників інтелектуальних професій (літераторів, науковців, інженерів, банківських працівників).
4. Психологічні особливості особистості й діяльності працівників професій типа «людина-техніка» (операторів, водіїв, слюсарів, швачок).

**Завдання:**

1. Проаналізуйте психологічні особливості особистості та професійної діяльності фахівців професій типу «людина – людина» (педагогів, медичних працівників, психологів). Визначте професійно важливі якості, необхідні компетентності та чинники досягнення професійної майстерності.
2. Складіть порівняльну характеристику психологічних особливостей професійної діяльності працівників сфери мистецтва та телебачення (музикантів, артистів балету, артистів цирку, акторів, телеведучих, дикторів). Визначте роль творчих здібностей, емоційної саморегуляції, мотивації та професійного самовдосконалення в досягненні професійного акме.
3. Дослідіть психологічні особливості професійної діяльності представників інтелектуальних професій (літераторів, науковців, інженерів, банківських працівників). Визначте основні інтелектуальні, особистісні та професійні якості, що забезпечують ефективність їхньої діяльності. Результати оформіть у вигляді порівняльної таблиці.
4. Проаналізуйте психологічні особливості професійної діяльності працівників професій типу «людина – техніка» (операторів, водіїв, слюсарів, швачок). Визначте значення уваги, відповідальності, точності, самоконтролю, стресостійкості та інших професійно важливих якостей для досягнення високого рівня професіоналізму.
5. Розробіть порівняльну таблицю «Психолого-акмеологічні особливості професійної діяльності фахівців різних професійних сфер», визначивши специфіку професійної діяльності,

провідні компетентності, психологічні чинники професійного успіху та можливі труднощі професійного становлення.

6. Розробіть модель психолого-акмеологічної компетентності фахівця однієї з розглянутих професій, визначивши її основні компоненти, професійно важливі якості, особистісні ресурси та напрями професійного самовдосконалення. Запропонуйте заходи акмеологічного супроводу, спрямовані на розвиток визначених компетентностей.

**Практичне заняттття № 7.**

**Тема 7. Психологічна структура професійної діяльності (2 год.)**

**План:**

1. Основні стадії професійного становлення особистості.
2. Взаємодія індивідного, особистісного і суб'єктно-діяльнісного у професійному розвитку фахівця.
3. Психологічні особливості професійної орієнтації.
4. Характеристика об’єктивних та суб’єктивних факторів вибору професії (мотиви, інтереси, традиції, життєві плани, вплив оточення).
5. Основні види професійного відбору (медичний, освітній, соціальний, психологічний). Професійний психологічний відбір.

**Завдання:**

1. Складіть структурно-логічну схему «Основні стадії професійного становлення особистості», визначивши характерні особливості кожної стадії, провідні завдання професійного розвитку, можливі труднощі та психологічні чинники успішного переходу між стадіями.
2. Проаналізуйте взаємозв'язок індивідного, особистісного та суб'єктно-діяльнісного аспектів професійного розвитку фахівця. Визначте їхні основні характеристики та обґрунтуйте значення для формування професійної компетентності й досягнення професійної майстерності. Результати оформіть у вигляді порівняльної таблиці.
3. Розробіть структурну модель професійної орієнтації особистості, визначивши її мету, основні завдання, етапи, форми та методи психологічної роботи. Обґрунтуйте роль психолога у формуванні професійних інтересів, усвідомленні здібностей та здійсненні обґрунтованого професійного вибору.
4. Проведіть порівняльний аналіз об'єктивних і суб'єктивних чинників вибору професії. Визначте вплив мотивів, інтересів, здібностей, сімейних традицій, життєвих планів, соціального оточення та умов ринку праці на професійне самовизначення особистості. Результати оформіть у вигляді таблиці з наведенням конкретних прикладів.
5. Складіть порівняльну характеристику основних видів професійного відбору (медичного, освітнього, соціального та психологічного), визначивши їхню мету, завдання, критерії та особливості застосування. Охарактеризуйте місце професійного психологічного відбору в системі оцінювання професійної придатності особистості.
6. Проаналізуйте практичну ситуацію професійного самовизначення особистості. Визначте індивідуально-психологічні особливості, професійні інтереси, мотиви та зовнішні чинники, що впливають на вибір професії. Запропонуйте рекомендації щодо професійної орієнтації та подальшого професійного розвитку особистості.

**Практичне заняття № 8.**

**Тема 8. Професіоналізація та її стадії. Психологічні особливості розвитку фахівця на різних етапах професійного становлення (2 год.)**

**План:**

1. Професійна придатність та планування кар’єри.
2. Операціоналізація поняття професійне самовизначення.
3. Змістовно-процесуальна модель професійного самовизначення.
4. Професійне самовизначення на різних стадіях становлення особистості.

**Завдання:**

1. Проаналізуйте сутність понять «професійна придатність», «професійне самовизначення» та «планування кар'єри». Визначте їхні основні характеристики, взаємозв'язки та значення для

успішного професійного становлення особистості. Результати оформіть у вигляді порівняльної таблиці.
2. Розробіть індивідуальну модель планування професійної кар'єри психолога, визначивши короткострокові та довгострокові професійні цілі, необхідні компетентності, особистісні ресурси, можливі перешкоди та шляхи їх подолання. Обґрунтуйте значення професійної придатності для реалізації кар'єрних перспектив.
3. Здійсніть операціоналізацію поняття «професійне самовизначення». Визначте його основні структурні компоненти, критерії та показники сформованості. Запропонуйте психологічні методи, за допомогою яких можна дослідити професійні інтереси, мотиви, ціннісні орієнтації та готовність особистості до професійного вибору.
4. Складіть структурно-логічну схему «Змістовно-процесуальна модель професійного самовизначення особистості», відобразивши її основні компоненти, етапи, психологічні механізми та чинники, що впливають на процес професійного вибору й подальшого професійного розвитку.
5. Проведіть порівняльний аналіз особливостей професійного самовизначення на різних стадіях становлення особистості. Визначте характерні психологічні особливості, провідні завдання, можливі труднощі та чинники успішного професійного розвитку на кожній стадії. Результати оформіть у вигляді порівняльної таблиці.
6. Проаналізуйте практичну ситуацію професійного становлення фахівця, який переживає труднощі професійного самовизначення або планування кар'єри. Визначте можливі причини виникнення труднощів, особистісні ресурси та чинники професійного розвитку. Розробіть рекомендації щодо психологічного супроводу професійного самовизначення та побудови індивідуальної траєкторії професійного розвитку.

## ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

| № з/п | Назва теми | Кількість годин |
|---|---|---|
| 1 | Предмет акмеології, її місце в системі наук | 10 |
| 2 | Етапи становлення акмеології як науки | 10 |
| 3 | Методологічні основи акмеології. Акмеологічні методи і моделі. Акмеологічні технології | 10 |
| 4 | Наукові напрямки прикладної акмеології | 10 |
| 5 | Акмеологічна концепція розвитку професіонала. Стадії професійного розвитку. Акмеограма фахівця. | 10 |
| 6 | Психолого-акмеологічна компетентність фахівця. Акмеологічний супровід становлення професіонала | 10 |
| 7 | Психологічна структура професійної діяльності | 10 |
| 8 | Професіоналізація та її стадії. Психологічні особливості розвитку фахівця на різних етапах професійного становлення | 10 |
| | **Разом** | **80** |

## ПИТАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОГО ОПРАЦЮВАННЯ

1. Здійснити порівняльну характеристику об’єкту і предмету акмеології та інших галузей психологічної науки.
2. Описати актуальні проблеми, які входять до предмету вивчення акмеології.
3. Схематично зобразити зв'язок акмеології з іншими науками та її диференціацію.
4. Виділити головні цілі і завдання акмеології на сучасному етапі її розвитку.
5. Розкрити соціальну сутність акмеології, її функції та роль у системі людинознавства.
6. Підготувати доповідь: "Проблеми акмеології в роботах сучасних дослідників" (на основі аналізу наукових робіт в журналах «Акмеологія» та «Акмеологія в Україні: теорія і практика» за означеними темами).

7. Виділити відмінні риси методів акмеологічних досліджень. Зробити порівняння з іншими науками.
8. Розкрити особливості акмеологічного знання.
9. Пояснити акмеологічне розуміння категорій «особистість» та «суб'єкт». Зробити порівняння з психологією.
10. Проаналізувати, яким чином в акмеологічних дослідженнях реалізується методологічний принцип «єдність особистості та діяльності» (на конкретних прикладах).
11. Підготувати доповідь: "Акмеологічні ідеї у наукових роботах філософів, психологів, діячів культури" на основі аналізу наукових публікацій (за означеною темою).
12. Порівняти акмеографічний підхід у вивченні і розвитку професіоналізму спеціалістів та керівників з підходом психологічним.
13. Розкрити сутність акмеологічної компетентності керівника.
14. Описати феномен гетерохронності особистісно-професійного розвитку.
15. Показати роль продуктивної Я-концепції в розвитку професіоналізму.
16. Виділити відмінні риси методів акмеологічних досліджень. Зробити порівняння з іншими науками.
17. Розкрити особливості акмеологічного знання.
18. Пояснити акмеологічне розуміння категорій «особистість» та «суб'єкт». Зробити порівняння з психологією.
19. Проаналізувати, яким чином в акмеологічних дослідженнях реалізується методологічний принцип «єдність особистості та діяльності» (на конкретних прикладах).
20. Проаналізувати дорослість та зрілість як важливу ступінь життєвого циклу людини.
21. Зробити порівняльний аналіз суб'єктної парадигми в психології та акмеології щодо професійно зрілої особистості.
22. Розкрити співвідношення аксіологічного та психологічного підходів до професійно зрілої особистості.
23. Зробити аналіз стратегій психологічного та акмеологічного консультування.
24. Підготувати банк методик вивчення особливостей людини як суб'єкта професійної діяльності.
25. Дослідити особливості ціннісних орієнтацій суб'єктів професійної діяльності різних професій та на різних етапах професійного становлення. Здійснити порівняльний аналіз.
26. Психолого-акмеологічна характеристика професійно зрілої особистості. Завдання студентам: описати, опираючись на власні спостереження, узагальнений образ сучасного професіонала – представника соціономічних професій.
27. Порівняти акмеографічний підхід у вивченні і розвитку професіоналізму спеціалістів та керівників з підходом психологічним.
28. Розкрити сутність акмеологічної компетентності керівника.
29. Описати феномен гетерохронності особистісно-професійного розвитку.
30. Показати роль продуктивної Я-концепції в розвитку професіоналізму.
31. Співвідношення аксиологічного та психологічного підходів до особистості.
32. Акмеологічне вивчення людини як індивіда, особистості та суб'єкта діяльності.
33. Феномен «акме» та його головні характеристики.
34. Акме у професійному розвитку людини.

***Примітка: у разі онлайн навчання здобувачі користуються методичними вказівками щодо виконання індивідуального завдання та самостійної роботи.***

## ПОРЯДОК ОЦІНЮВАННЯ (Денна/Заочна)

### Методи контролю

Поточний контроль знань здобувачів вищої освіти здійснюється під час проведення семінарських та практичних занять з метою одержання інформації про якість засвоєння пройденого матеріалу.

Формами перевірки знань, вмінь та навичок здобувачів вищої освіти є: усне та письмове опитування, виконання тестових завдань, самостійна письмова робота.

Робота на лекції передбачає сприйняття та засвоєння теоретичного курсу, а також фіксацію основних його положень. Наявність усіх компонентів роботи на лекціях може бути оцінено за весь курс до 8 балів.

Відповідь на семінарському/практичному занятті оцінюється за наступними критеріями:

4 бали – здобувач вищої освіти у повному обсязі опрацював програмний матеріал, основну і додаткову літературу, має глибокі й міцні знання, упевнено оперує набутими знаннями у вирішенні завдань, робить аргументовані висновки, може вільно висловлювати власні судження і переконувати інших, здатний презентувати власне розуміння питання.

3 бали – здобувач вищої освіти володіє навчальним матеріалом, формулює нескладні висновки, може узагальнювати набуті знання і частково застосовувати їх у вирішенні завдань, аргументація на достатньому рівні.

2 бал – здобувач вищої освіти загалом самостійно відтворює програмний матеріал, може дати стислу характеристику питання.

1 балів у викладеному матеріалі є істотні прогалини, є певні неточності як у відтворенні матеріалу, так і у висновках, аргументація низька, використання набутих знань у вирішенні завдань на низькому рівні.

0 балів – здобувач вищої освіти за допомогою викладача намагається відтворити матеріал, але відповідь неточна, неповна, головний зміст матеріалу не розкрито, аргументація та власне розуміння питання майже відсутні; курсант із помітними труднощами використовує певні знання у вирішенні завдань.

Доповнення на семінарському занятті передбачає стислий виступ (повідомлення) у розвиток положень, висловлених доповідачем. Доповнення не повинно повторювати аргументацію та фактичний матеріал доповідача. Цінність доповнення пролягає у вмінні привернути увагу до тих аспектів обговорюваного питання, що не знайшли свого висвітлення у виступі доповідача. При оцінюванні доповнень курсантів їх кількість не має значення. Оцінюється доповнення за такими критеріями: значне (суттєве, змістовне) – до 1 балу (якщо воно повністю розкриває навчальне питання, яке не було висвітлено у попередній відповіді); незначне (поверхове) – до 0,5 балів.

Виконання завдань на самостійну роботу оцінюється за наступними критеріями: повнота, охайність і грамотність ведення конспекту; наявність матеріалу для висвітлення питань винесених на самостійну роботу.

Схема розподілу балів відповідно до роботи під час аудиторних занять, проходження певного виду контролю та підсумкового контролю подана у Таблиці 3.

Табл. 3 – Схема розподілу балів

| Аудиторна робота, поточне тестування та самостійна робота | | | | | | | | Підсумковий контроль | Підсумкова кількість балів |
|---|---|---|---|---|---|---|---|---|---|
| Т 1 | Т 2 | Т 3 | Т 4 | Т 5 | Т 6 | Т 7 | Т 8 | Іспит | |
| 5 балів | 5 балів | 5 балів | 5 балів | 10 балів | 10 балів | 10 балів | 10 балів | | |
| 60 балів | | | | | | | | 40 балів | 100 балів |
| Заочна форма навчання | | | | | | | | | |
| Т3 | | Т6 | | Т8 | | С/Р | | Підсумковий контроль | Підсумкова кількість балів |
| 10 балів | | 20 балів | | 10 балів | | 20 балів | | 40 балів | 100 балів |

Схема переведення балів у підсумкову оцінку наведена в Таблиці 4.

Таблиця 4 – Відповідність балів та оцінок за шкалою ECTS та національною шкалою

| Сума балів за всі види навчальної діяльності | Оцінка ECTS | Оцінка за національною шкалою |
|---|---|---|
| 90 – 100 | A | відмінно |
| 82-89 | B | добре |

| | | |
|---|---|---|
| 75-81 | C | |
| 64-74 | D | задовільно |
| 60-63 | E | |
| 35-59 | FX | незадовільно з можливістю повторного складання |
| 0-34 | F | незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни |

## ЗАСОБИ ДІАГНОСТИКИ ЯКОСТІ НАВЧАННЯ
## ПЕРЕЛІК ПИТАНЬ ДЛЯ ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ

1. Визначення акмеології як науки. Предмет і завдання акмеології.
2. Понятійний апарат акмеології. Місце акмеології в системі наук.
3. Загальні та конкретні методологічні підходи та принципи в акмеології. Принцип детермінізму розвитку.
4. Визначення та предмет вивчення психології розвитку. Завдання психології розвитку. Основні функції психології розвитку.
5. Розвиток своєрідності дорослої людини. Людина як носій універсальних ресурсів розвитку соціуму.
6. Сутність поняття індивід та його характеристики. Визначення особистості в акмеологічній науці. Акмеологічне розуміння суб'єкта.
7. Відмінні риси методів акмеологічних досліджень, їх характеристика.
8. Сутність акмеологічної діагностики. Діагностичні методи акмеології. Використання методу експерименту в акмеології.
9. Сутність і характеристика періодизації вікового розвитку. Характеристики людини в різні вікові періоди.
10. Дорослість та зрілість як одна з найважливіших ступенів життєвого циклу людини.
11. Визначення поняття «акме». Акме в професійному розвитку людини.
12. Акме в контексті життєвого шляху людини.
13. Акме в особистісному розвитку людини.
14. Акме в контексті індивідуального розвитку людини.
15. Акме в контексті розвитку індивідуальності людини.
16. Акме в груповій професійній діяльності.
17. Акме громадянськості.
18. Акме як феномен розвитку групи, організації, спільності.
19. Акмеологічні методи вимірювання та оцінки особистісного і професійного розвитку людини.
20. Педагогічна акмеологія, її характеристика.
21. Загальне уявлення про управлінську акмеологію.
22. Політична акмеологія: проблеми професіоналізму в політиці.
23. Сутність військової акмеології.
24. Суть інформаційної акмеології.
25. Проблеми етнічної акмеології.
26. Визначення і місце акмеологічних технологій в системі науки і практики. Технології ресурсозбереження.
27. Технології оптимізації емоційної стійкості.
28. Навчальні акмеологічні технології.
29. Акмеологічні технології ігромоделювання.
30. Акмеологічні технології психоконсультування.

## ПОЛІТИКА АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ

Академічна доброчесність повинна бути забезпечена під час проходження даного курсу (принципи описані у Законі України «Про академічну доброчесність» від 18 грудня 2025 року №4742IX (https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4742-20#Text) та Кодексі академічної доброчесності Пенітенціарної академії України від 30 березня 2026 року №132/ОД

(https://pau.edu.ua/higher-education-quality-assurance-sector/academic-integrity/). Списування під час підсумкового контролю, виконання практичних завдань на замовлення, підказки вважаються проявами академічної недоброчесності. Від усіх слухачів курсу очікується дотримання академічної доброчесності у зазначених вище моментах. До здобувачів вищої освіти, у яких було виявлено порушення академічної доброчесності, застосовуються різноманітні дисциплінарні заходи (включаючи повторне проходження певних етапів).

## РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

**Основна:**


1. Гандзілевська Г., Штурхецький С. Прикладна акмеологія для тих, хто прагне успіху : навчальний посібник для вчителів, журналістів і психологів. Острог : Вид-во Національного університету «Острозька академія», 2020. 104 с.
2. Гладкова В. М., Пожарський С. Д. Основи акмеології : підручник. Львів : «Новий Світ-2000», 2025. 320 с.
3. Гладкова В. М., Пожарський С. Д. Основи акмеології : підручник. Львів : Новий Світ-2000, 2020. 320 с.
4. Пальчевський С. С. Акмеологія : навчальний посібник. Київ : Видавничий дім «Кондор», 2024. 398 с.
5. Теслюк В. М., Савицька І. М., Буцик І. М. Акмеологія : навчальний посібник. Київ : Ліра-К/ НУБіП України, 2025. 546 с.
6. Теслюк В. М., Савицька І. М., Буцик І. М. Акмеологія : навчальний посібник. НУБіП України, 2025. 410 с.
7. Човнюк Ю. В. Акмеологія фізичної культури : методичні вказівки для студентів спеціальності 017 «Фізична культура і спорт» освітнього рівня бакалавр. Київ : КНУБА, 2023. 31 с.


**Додаткова**:


1. Гладкова В. Acme strategy and acmeological technologies for the development of professionalism and career growth Teaching employee of educational institution. *Адаптивне управління: теорія і практика. Серія «Педагогіка». 2024. Т. 19, № 37.* DOI: https://doi.org/10.33296/2707-0255-19(37)-08
2. Гладкова В.М., Пожарський С.Д. Акмеологія і катабологія: теоретичні аспекти. *Проблеми освіти: збірник наукових праць. Вип. 84.* Житомир-Київ, 2015. С. 97-102.
3. Калаур С. Psychological and pedagogical principles of stimulating teachers' professional development in the system of postgraduate education on the basis of the acmeological approach. *Social Work and Education. 2023.* DOI: https://doi.org/10.25128/2520-6230.23.2.5
4. Качур Б., Качур М. Акмеологічні засади професійного зростання майбутніх керівників закладів дошкільної освіти. *Молодь і ринок. 2024. № 10 (230).* DOI: https://doi.org/10.24919/2308-4634.2024.314236
5. Кіпенський А., Романовський О., Пономарьов О. Акмеологічні аспекти розвитку інтелігентності. *Теорія і практика управління соціальними системами. 2023.* DOI: https://doi.org/10.20998/2078-7782.2023.2.08
6. Козяр М., Маланюк Н. Підготовка майбутніх офіцерів до професійної діяльності на засадах акмеологічного підходу. *Physical Culture and Sport: Scientific Perspective. 2024. № 2. С. 105–110.* DOI: https://doi.org/10.31891/pcs.2024.2.15
7. Пинзеник О., Орбан В. Акмеологічний підхід як методологічний орієнтир професіоналізації освітнього процесу у закладах вищої освіти. *Молодь і ринок. 2024.* DOI: https://doi.org/10.24919/2308-4634.2024.298625
8. Степаненко В. І., Петрович В. С. Акмеограма як метод прогнозування та реконструкції індивідуальної траєкторії розвитку професіоналізму педагогічного працівника. *Освіта та педагогічна наука. 2024. № 3 (187).* С. 13–23. DOI: https://doi.org/10.12958/2227-2747-2024-3(187)-13-23
9. Чайковський П. О. Сутність та особливості реалізації акмеологічного підходу в системі професійної підготовки педагога. *Педагогічна освіта: теорія і практика. 2024. № 36.* С. 388–398. DOI: https://doi.org/10.32626/2309-9763.2024-36-388-398

**Інформаційні джерела в мережі Інтернет:**


1. Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського : офіційний вебпортал. URL: https://www.nbuv.gov.ua/
2. Наукова періодика України : електронний інформаційний ресурс Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського. URL: https://www.irbis-nbuv.gov.ua/
3. Наукова періодика України (УРАН) : електронна платформа наукових фахових видань. URL: https://journals.uran.ua/
4. Національний репозитарій академічних текстів : електронний ресурс наукових та освітніх матеріалів. URL: https://nrat.ukrintei.ua/
5. Google Академія (Google Scholar) : пошукова система наукових публікацій. URL: https://scholar.google.com/
6. Наукова електронна бібліотека періодичних видань НАН України : інформаційний ресурс наукових журналів. URL: https://jnas.nbuv.gov.ua/
7. Електронна бібліотека Житомирського державного університету імені Івана Франка : інституційний репозитарій наукових та навчально-методичних праць. URL: https://eprints.zu.edu.ua/
8. Цифровий архів Національного університету «Острозька академія» : інституційний репозитарій наукових та навчальних матеріалів. URL: https://eprints.oa.edu.ua/
9. Directory of Open Access Journals (DOAJ) : міжнародний каталог наукових журналів відкритого доступу. URL: https://doaj.org/
10. ERIC (Education Resources Information Center) : міжнародна база наукових та освітніх публікацій. URL: https://eric.ed.gov/
11. OpenAlex : відкрита міжнародна база наукових публікацій та дослідницької інформації. URL: https://openalex.org/
12. Національна академія педагогічних наук України : офіційний вебпортал. URL: https://naps.gov.ua/